

Ladislav Dvořáček pětasedmdesátiletý (III)

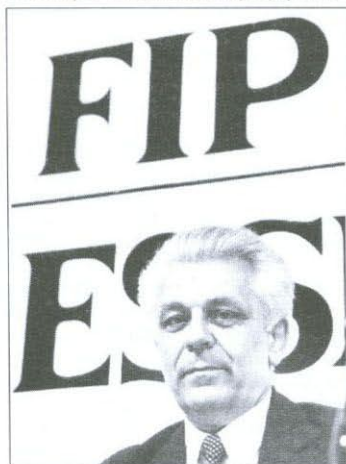
Když se setkáme s někým, kdo ve svém oboru dosáhl mimořádných úspěchů a třeba i mezinárodního ocenění, mimoděk se ptáme: Byla to náhoda, či předurčení? Co způsobilo, že právě tenhle člověk se vymkl šedivému průměru a zanechal za sebou stopu možná hlubší a výraznější, než my ostatní?

Oborem Ladislava Dvořáčka je filatelie, a specializací pak její organizování. Byl prostě celý život filatelistickým funkcionářem. To by nakonec nebylo nic tak mimořádného, on ale byl nejvyšším filatelistickým funkcionářem na světě - a to už, jistě uznáte, pozoruhodné je.

Za svůj dlouhý funkcionářský život se samozřejmě setkal s řadou lidí a udělal si spoustu známých, získal pár přátel a jistě i nepřátele. Jaký vlastně je člověk, kterého znají snad všichni naši filatelisté, ale i mnoho filatelistů po celém světě? Jakými cestami se v socialistickém Československu dopracoval k funkci předsedy ÚV KSČS? Co ho vyneslo do funkce prezidenta FIP? Jedni v něm vidí mimořádně schopného a ctizádostivého organizátora, diplomata s polyglotním nadáním, který si správně vybral dostatečně úzký obor, ve kterém dosáhl na svě-

tovou špičku, druzí pak třeba agenta KGB, který v jejím žoldu působil jako mezinárodní špión.

Málokdo z nás se stane slovníkovým heslem, natožpak ještě za svého života. Ladislavu Dvořáčkovi je v šestidílné Malé československé encyklopedii z roku 1985 /1/ věnováno rovných deset řádek plus fotografie, a to v těsném sousedství skladatele Antonína Dvořáka. V roce 1983, kdy L. Dvořáček oslavil šedesátku, přinesl časopis Filatelie blahopřejný živo-

topisný článek /2/. V těch letech byl L. Dvořáček na vrcholu. Jako filatelistický funkcionář dosáhl všeho, o čem mohl jen snít. Byl prvním mužem světové organizované filatelie, doma měl pevné postavení jako předseda Svazu československých filatelistů, byl zaštitěn politicky i odborně.

Pak čas trhl oponou a v roce 1990 se z prvního muže naší i světové filatelie stala soukromá osoba - důchodce. Po desítkách let soustavného vzestupu, po desetiletí na vrcholu; to všechno v podmínkách vzkvétajícího reálného socialismu. Po cestě, na níž ho bylo možno obdivovat i nenávidět, ale rozhodně ho nebylo možno přehlédnout.

Ve Filatelii 6 a 7/98 jsme přinesli dva obsáhlé články zabývající se jeho osobním, pracovním i filatelistickým životem a také dobou, v níž aktivně působil jako vrcholný filatelistický funkcionář. Snažili jsme se o tom všem psát nezáužatě, aby si čtenáři mohli udělat své vlastní závěry.

V dnešním, posledním pokračování jsme dali slovo přímo L. Dvořáčkovi. Při pěti schůzkách, které proběhly na jaře a v létě letošního roku, s ním otevřený rozhovor za naší redakci vedl filatelistický znalec, obchodník a publicista František Beneš.

I když jste mě při přípravě tohoto rozhovoru požádal, abychom mluvili spíše o filatelii než o politice, politika je právě jedno z témat, které v souvislosti s vámi bude čtenáře zajímat asi nejvíc. Pro celé generace našich sběratelů jste zosobněním komunistické éry ve filatelii, a proto se tomuto tématu nechci a ani nemohu vyhnout. Prakticky všichni, s kým jsem kdy o vás mluvil, vás považovali za kovaného komunistu, sám se ostatně netajíte tím, že členem komunistické strany jste dodnes. Do KSČ jste přitom vstoupil poměrně pozdě, v roce 1952, tedy až ve svých bezmála třiceti letech. Co vás na tom přitahovalo a proč jste do KSČ nevstoupil dřív?

Do KSČ jsem vstoupil v době, kdy jsem začal pracovat na ministerstvu národní obrany, kde členství v ní bylo tehdy samozřejmým předpokladem. Ale i kdybych pracoval kdekoli jinde, vstoupil bych do ní stejně, protože jsem věřil, že tato strana je schopna zlepšit životní úroveň obyčejných chudých lidí, kterých za první republiky i za války bylo hodně a mezi které vlastně tehdy patřila i naše rodina. A proč jsem tam vstoupil až ve svých 29 letech? Jako student a později jako voják základní služby jsem se v politice nijak neangažoval a pak jsem byl taky zvyklý každé důležité rozhodnutí, tedy i svůj vstup do strany, důkladně zvažovat.

Jako inteligentní a vzdělaný člověk, mající navíc přístup k informacím, jste jistě nejpozději koncem padesátých let musel vidět, že libivé komunistické proklamace se značně rozcházejí se skutečností. A když ne tehdy, tak v šedesátých letech to už nešlo přehlédnout určitě. Přesto jste zůstal neochvějně věrný pozdějšímu normalizačnímu vedení strany a

státu. Nehlodaly ve vás ale už tehdy pochybnosti? Jak jste se vyrovnal s pomyšlením na temné stránky komunistické vlády - zaostávání ekonomiky, nemožnost individuální iniciativy, omezování lidských práv, ale i justiční vraždy v padesátých letech či statisíce poznamenaných lidských osudů v letech sedmdesátých a osmdesátých?

Především jsem myšlenku socialismu věřil. Samozřejmě, že jsem měl řadu pochybností a jako mezinárodní makroekonom jsem věděl především o ekonomických nedostatcích a potížích u nás i v ostatních socialistických zemích, ale ekonomické problémy se přece projevovaly i v zemích kapitalistických a já jsem věřil, že se to u nás v průběhu doby zlepší. Co se týče nezákonnosti a zločinů v padesátých letech, tehdy jsem je vnímal, asi jako většina národa, jako výkon tehdejší spravedlnosti, vždyť co jsme o nich věděli - jenom, co jsme se dozvěděli z novin. Když se potom objevily objektivní informace, samozřejmě jsem s těmito nezákonnostmi nesouhlasil. V sedmdesátých a osmdesátých letech jsem žádný případ postihování z politických důvodů ve svém bezprostředním okolí neznamenal, ale z dnešního hlediska přirozeně například tehdejší nepřijímání dětí na školy pro politické škrálopupy jejich rodičů odsuzuji. Člověk si samozřejmě vyčítá a musí vyčítat celou řadu věcí, kterých si nevšimnul, ne proto, že by nechtěl, ale proto, že se odehrávaly mimo jeho zorný úhel, mimo jeho práci a rodinu, a navíc v oblastech, které stejně nemohl ani nijak ovlivnit. Přesto ten pocit určité obecné odpovědnosti za tehdejší nespravedlnosti cítím.

Je vaše současné členství v KSČM výrazem nostalgie, setrvačnosti, nebo si myslíte, že tato strana má v současnosti či budoucnu ještě co říci?

Moje členství v KSČM rozhodně není výrazem nostalgie ani setrvačnosti, prostě si myslím, že tato parlamentní strana má nejen možnost, ale i povinnost dokázat, že je na straně obyčejných pracujících, kteří přece i dneska mají například v sociální oblasti řadu problémů.

Je mi jasné, že před rokem 1989 v čele SČSF musel stát prověřený straník; kdybyste to nebyl vy, byl by to někdo jiný. Ostatně, on se svaz tehdy ochotně přimkl k tehdejší moci a přijímal za to peníze, vliv, podporu. Tehdejší velkorysá činnost svazu - od masivní podpory mladých filatelistů po kolosální světové filatelistické výstavy - to všechno bylo umožňováno především díky loajalitě svazu vůči tehdejšímu zřízení. Svaz, to byly desetitisíce členů a stovky funkcionářů, kteří tu státní podporu ochotně přijímali, přesto po roce 1989 jste byl vlastně pouze vy označen za původce všech přehmatů a deformací v naší organizované filatelii. Mezi těmi, kdož proti vám po roce 1989 vystoupili, byli i někteří vaši nejbližší spolupracovníci, kteří vám stáli po boku vlastně až do sametové revoluce. Jak jste jejich obrácení vnímal?

SČSF byl v letech 1965 - 1989 jedinou samostatnou dobrovolnou zájmovou organizací Národní fronty. A jako takový byl samozřejmě loajální k tehdejší moci, ostatně jako všechny tehdejší oficiální organizace a instituce. Ono to členství v NF svazu jistě umožňovalo snadnější jednání například s ministerstvem spojů, zejména při přípravě světových výstav PRAGA, a také mělo vliv na vnitřní svazový život, kde se musela dodržovat základní politická linie NF. Ta se ale tehdy musela dodržovat ve všech organizacích, jinak by přece prostě nemohly existovat. Podle mého názoru ale v praxi k nějaké masivní politizaci SČSF nedocházelo, snad s výjimkou činnosti jeho nejvyšších orgánů, ale například činnost v jednotlivých klubech probíhala normálním spolkovým způsobem, řekl bych až tak trochu po sousedsku. A nesmí se také zapomínat na dotaci jeden milion korun, kterou svaz od Národní fronty každoročně dostával na svou činnost a která mu umožňovala například pořádat tehdy velmi časté oblastní, krajové i celostátní výstavy, vydávat knihy, monografie a nakonec i časopis Filatelie.

To, jak jsem vnímal a vnímám polistopadové vystoupení svých některých nejbližších spolupracovníků, jsem podobně vysvětlil ve svém dopise PUV SČSF z roku 1990 (mluví se o něm ve F 7/98/26 - pozn. red.). Rozhodující pro mě je usnesení prezidia Svazu československých filatelistů z června 1991, ve kterém se praví: „L. Dvořáček vykonal za svého období ve svazových i mezinárodních funkcích nezanedbatelný díl práce...“

Dostával jste za svou práci v SČSF, ve FIP a v NF nějaké peníze?

Moje funkce v SČSF i ve FIP byly čestné a tedy neplacené, za svou práci pro Národní frontu jsem v posledních čtyřech letech dostával tisíc korun měsíčně.

V dobách, kdy jste stál v čele SČSF, jste získal pověst nesmlouvavého šéfa, doslova diktátora. Na druhé straně je nutné uznat, že svaz za vašeho předsednictví fungoval jako hodinky, a ohlédneme-li se zpátky, jenom ta řada výstav, od těch nejmenších až po světové PRAGA, je i v mezinárodním měřítku úctyhodná. Když se dnes ohlédnete, jaký máte pocit? Ublížil jste někomu? Nebyl jste příliš náročný a tvrdý?

Víte, já jsem velmi náročný především sám vůči sobě a jsem zvyklý věci dělat podle plánu a s plným nasazením. Na každé jednání se vždycky snažím být připravený a když mám nějaký úkol, snažím se ho splnit bez ohledu na čas. Ale ne každý má podobné zásady. Hlavní problémy jsem vždycky měl s lidmi, kteří chtěli do všeho mluvit, o

všem rozhodovat, ale když přišlo na věc, obvykle nebyli ochotni hnout prstem. Takový člověk třeba i převzal nějaký úkol, ale když přišlo na jeho plnění, jenom se vymlouval, odsouval ho a to jsem přímo nesnášel. Jestli měl svaz pod mým vedením fungovat, musel jsem prostě vyžadovat, aby se hlavně víc pracovalo a méně řečnilo a slibovalo. Často jsem musel skutečně vystupovat tvrdě, dokonce jsem se s některými lidmi i rozešel, na druhé straně, kdybych takový nebyl, copak by svaz dosáhnul takových výsledků? Nebyl by to spíš diskusní klub a skutek utek? Že bych někomu záměrně ublížil, takový pocit nemám, i když jiní na to samozřejmě mohou mít zase své názory. A že jsem byl možná až příliš náročný a třeba i tvrdý ve vyžadování plnění uložených úkolů - to je asi pravda.

Ladislav Mňačko napsal knížku s výmluvným názvem *Ako chuti moc*. Jak chutnala moc vám?

Svou práci jsem vždycky považoval za své poslání, když jsem přijal nějakou funkci, nebylo to proto, že bych v tom viděl nějakou moc.

Radě filatelistů nedávala spát skutečnost, že jste vlastně volně desítky let jezdil do zahraničí, zejména na Západ, který byl tehdy pro běžné občany prakticky neprodyšně uzavřen. Setkal jsem se s názorem, že jste při těchto cestách nespíš musel působit i jako špión nebo alespoň agent tajné policie. To jsou jistě těžko doložitelná obvinění, ale na druhou stranu ve veřejně přístupném souboru na internetu, pod adresou <http://stb.promedia.cz/>, je uveden neautorizovaný seznam spolupracovníků bývalé Státní bezpečnosti - STB. Vaše jméno je v něm uvedeno spolu s odpovídajícím datem narození pod evidenčním číslem 5323, v kolonce krycí jméno je uvedeno Láďa, v kolonce kód je uvedeno D (důvěrník). Chcete se k tomu vyjádřit?

Samozřejmě, proč ne. Od roku 1952 do roku 1985 jsem byl postupně jako tlumočnický ministerstva obrany a generálního štábu, pracovník Státní plánovací komise, ředitel mezinárodní odboru na ministerstvu spojů a pracovník ministerstva zahraničních věcí určený ke styku se státním tajemstvím v plném rozsahu československé zahraniční politiky. Jako takový jsem jistě přišel do styku i s pracovníky tehdejší Státní bezpečnosti, například při různých jednáních, kterých jsem se služebně zúčastnil. Že jsem však byl veden jako důvěrník v seznamu spolupracovníků STB, to jsem se dozvěděl až po jeho otištění v Necenzurovaných novinách. Nikdy jsem totiž STB žádnou spolupráci nepodepsal, nikdy jsem od ní žádné úkoly nedostával a to, že si její pracovníci o mně vedli spis, jsem vůbec nevěděl, prostě mě to ani nenapadlo. Vždyť například jako důstojník generálního štábu a navíc komunista bych případnou výzvu ke spolupráci s STB bral jako úkol, který je třeba splnit, ale jak říkám, takovou výzvu jsem nedostal. Takže mohu zodpovědně prohlásit, že jsem nikdy nebyl ani vědomým spolupracovníkem či agentem STB, ani špiónem.

Ve filatelii se točí velké peníze. Vy jste známám dobře rozuměl a navíc jste měl spoustu kontaktů a skvělé možnosti. Obchodoval jste někdy se známkami? Vyvezl jste někdy při svých služebních cestách nějaké známky do zahraničí?

Nikdy.

V první části našeho vzpomínkového článku uvádíme, že za svůj největší přínos organizované filatelii považujete vytvoření řádu pro hodnocení exponátů na výstavách FIP, jejichž jste hlavním autorem, které jste nechal odzkoušet v podmínkách SČSF a pak jste je prosadil i ve FIP. Jak vlastně probíhalo hodnocení exponátů na významných výstavách před přijetím těchto řádů?

Tedy nebyly stanoveny žádné konkrétní závazné normy pro hodnocení exponátů, a tak se mělo hodnotit takzvané podle nejlepšího vědomí a svědomí, a tedy přirozeně značně subjektivně. Stejný exponát pak někdy mohl dostat na jedné výstavě třeba zlatou medaili a jinde zase postříbenou, hodnotit se třeba podle jména vystavovatele, podle údajné ceny exponátu, do hodnocení se někdy promítal i materiál, který se vystavovatelé nevešeli do exponátu a má jej prý doma a podobně. Neexistence řádů pro hodnocení exponátů často v jury vedla až k nedůstojným diskusím, ba přímo až k tahanicím o konečném hodnocení jednotlivých exponátů. A toto všechno zavedení řádů pro hodnocení exponátů v podstatě odstranilo. Jurymani tak mají přesný předpis, podle kterého jsou povinni exponáty hodnotit.

I vaši odpůrci přiznávají, že jste do v podstatě dost volného hodnocení exponátů vnesl exaktní řád a systém. Jeden významný český filatelista mi o tom řekl doslova: „Oni to ve FIPu do té doby dělali dost po sousedsku a teprve Dvořáček jim v tom zavedl pořádek.“ Jak se vám ten tehdejší zavedení a pro mnohé jistě pohodlný systém změnil? Šlo to hladce, nebo s tím byly potíže?

Šlo to mimořádně obtížně, komplikovaně a pomalu, během více než dvaceti let. Poprvé jsem s takovým námětem vystoupil na výstavě PRAGA 1968, propracovanější verzi jsem předložil o deset let později na PRAGA 1978. Nejtěžší a nejsložitější bylo prosadit systém bodového hodnocení exponátů. Proti němu bylo vznášeno nejvíc námitek, že prý je příliš pracné, jednotlivá hodnotící kritéria je obtížné rozlišovat a také, že omezuje svobodu rozhodování jurymanů. Od sedmdesátých let se mi postupně dařilo pro myšlenku bodového hodnocení získávat nejen členy předsednictva FIP, ale i jednotlivé významné mezinárodní jurymany FIP. Teprve až na kongresu FIP v Granadě v roce 1992 byla schválena platná verze generálního řádu, oborových řádů a směrnice pro hodnocení výstavních exponátů na výstavách pořádaných pod patronátem nebo záštitou FIP, s platností od 1. 1. 1995.

Jako každý juryman i vy byste měl na výstavách představit svůj exponát a získat za něj nějaké hodnocení. Vystavovat jste vlastně někdy?

V době, kdy jsem se stal mezinárodním jurymanem (v roce 1962), žádná taková povinnost neexistovala. Na výstavě PRAGA 1968 jsem vystavil svůj nesoutěžní exponát Ukázka z rozsáhlé studijní a dokumentární sbírky klasických poštovních známek. V roce 1970 jsem jej vystavil na mezinárodní výstavě v Tokiu a později ještě na česko-německé bilaterální výstavě na Kladně. Jinak jsem žádným soutěžním vystavovatelem nebyl, na kvalitní exponát jsem neměl ani materiál, ani prostředky a nakonec ani čas, a navíc, moje práce ve filatelii se ubírala jiným směrem.

A jaká je tedy vlastně vaše sbírka?

Moje sbírka klasických známek není žádnou skutečnou ucelenou sbírkou, je to vlastně soubor srovnávacího materiálu znalce klasických známek. Jsou v ní tedy zastoupeny hlavně známky, u nichž se vyskytují padělky, většinou jde o běžnější hodnoty, pokud je tam nějaká vzácná, obvykle je to poškozený exemplář, ve filatelistickém žargonu „kost“, který se dal koupit za zlomek ceny bezvadné. Ke srovnávacím účelům však samozřejmě poškozená známka obvykle zcela stačí. Rovnou musím říci, že podle řádů FIP by z takové sbírky skutečně soutěžní exponát sestavit nešel. Před pěti lety, když mi bylo 70 let, jsem oficiálně ukončil svou aktivní znaleckou činnost a má sbírka - důvěrně jí říkám „kostnice“ - mi slouží pro poradenskou činnost.

V roce 1959 jste se stal kandidátem sboru znalců a od roku 1961 jste řádným znalcem pro obor klasických

známek. Za svou bezmála čtyřicetiletou kariéru filatelistického znalce jste ale neoznačil svou znaleckou značkou žádnou známku, nevystavil jste jediný ať. Proč? Báli jste se nést kuži na trh?

Tady nejde o bání nebo nebání. Musel jsem přece brát v úvahu, že jsem byl předsedou SČSF a později i FIP, a jako takový jsem musel brát ohled i na pověst těchto dvou institucí. Nikdo není neomylný, ani znalci ne, a já jsem si vždycky uvědomoval, že kdybych se jako znalec zmýlil, nebo mě někdo i jen z omylu obvinil, mohlo by to na SČSF a FIP vrhnout špatné světlo. Proto jsem vždycky ochotně vystupoval jako znalec - konzultant, svůj názor jsem za desítky let vyjádřil ve stovkách a tisících případech, ale atesty jsem zásadně nevystavoval a známky neoznačoval. Jen na okraj, ono označování známek znaleckou značkou v zahraničí není ani zdaleka tak běžné, jako se u československých známek provádí u nás.

Když už jsme u znalecké problematiky, jaký vlastně byl váš vztah k našim ostatním filatelistickým znalcům? Mezi filatelisty například koluje řada pověstí o vašem špatném vztahu k významnému znalci československých známek prof. R. Gilbertovi.

Nešlo o můj špatný vztah ke Gilbertovi. Gilbert se jako znalec kompromitoval už před válkou například svým sporem se znalcem Mrňákem o pravost přetisku známky z emise Pošta československá 1919, za války pak zejména napomáháním při arizaci židovského majetku a po vzniku SČSF organizaci několika protisvazových akcí. Oficiálně jsem ho respektoval jako zvoleného předsedu klubu 00-01, ale byl jsem proti jeho znaleckým praktikám a protisvazovým akcím.

Je vůbec nějaký československý znalec, kterého si bezvýhradně vážíte?

Byli to Jan Mrňák a dr. František Novák, z nichž už bohužel ani jeden nežije. Oba byli moji poctiví a dobří spolupracovníci ve svazu a ve sboru znalců a oba byli naprosto spolehliví znalci, první na ČSR I a druhý na Rumunsko.

Jestli vám něco závidím, tak je to vaše znalost jazyků. Je to nadání nebo tvrdá práce?

Studium jazyků je podle mé celoživotní zkušenosti především tvrdou a systematickou prací.

Filatelie prolíná celým vaším životem, věnujete se jí vlastně už bezmála sedmdesát let. Okouzluje vás ještě? Nejste z ní už spíše unavený?

Filatelie byla a je mou hlavní celoživotní zálibou, vedle zájmu o mezinárodní ekonomickou spolupráci a jazykovědu. Nevím, jestli mě okouzluje, ale rozhodně z ní nejsem unavený a pořad mě baví. Někdy říkám, že je to koníček, kterému může holdovat kdokoliv, kdekoliv, kdykoliv, jakkoliv, za jakéhokoliv počasí a v každém věku, podle vlastního uvážení, svých možností a zájmů. Nejí, nepije ani nečurá a nevyžaduje pozornost a čas jako živý tvor nebo rostlina. Provozovat ji můžete za pár korun i za miliony. A pokud ji děláte s mírou, vedle záliby může být i určitou ekonomickou pojistkou pro případ potřeby nebo na stará kolena.

Ve filatelii a zejména v jejím organizování jste dosáhl až na absolutní špičku, to se asi těžko podaří některému našemu filatelistickému funkcionáři zopakovat. Svou práci jste si přitom mezi filatelisty získal uznání spíše v cizině než doma - ostatně, doma není nikdo prorokem. Když se ohlédnete zpátky, změnil byste něco na svém životě?

Asi bych šel stejnou cestou.

FRANTIŠEK BENEŠ

LITERATURA

/1/ Malá československá encyklopedie. ACADEMIA, Praha 1985, svazek II, str. 240.

/2/ Ing. L. Dvořáček - 60 let. Filatelie, 1983, č. 12, str. 360.